

IOAN SLAVICI – TRADIȚIILE ȘI OBICEIURILE SATULUI ROMÂNESC

Prof. Tăbăcuțu Adriana
Școala Gimnazială sat Mădulari, comuna Cernișoara,
Județul Vâlcea

Ioan Slavici se identifică cu spiritualitatea satului ardelean promovând valorile acestui univers rural: „Vorba i-a fost dată omului, socotea ardeleanul, pentru a face cu ea o lume. O lume nu a vorbelor, ci o lume a adevărului și a mai-binelui.”¹ Din acest spațiu patriarhal a izvorât spiritualitatea spirituală românească, căci „ardeleanul are credința cuvântului mântuitor. El e dascăl și profet (ceea ce, în fond, e totuna).”²

În literatura sa, Slavici, redă în cele mai fine detalii viața rurală pe care el însuși a trăit-o „realul ce se oferă omului în multiplele aspecte și care este trăit de fiecare individ în conformitate cu legile de maximă generalitate și în același timp într-un chip personal, specific.”³

Cunoscător în detaliu a realității rurale ardelenice ce a stat la baza inspirației sale, Slavici a preluat din mediul satului românesc subiecte din viața socială pe care le-a integrat în paginile literaturii române cu un „realism poporal”, universul sătesc fiind „reconstruit veridic de obicei prin aglomerarea de amănunte caracteristice.”⁴ Acesta este motivul pentru care Slavici devine inițiator al prozei realiste în care autorul zugrăvește cu obiectivitate o lume omogenă în care dimensiunile colective le pot integra pe cele individuale.

Ioan Slavici surprinde pe lângă tradițiile și obiceiurile satului și factorii perturbatori ce apar atunci când țăranul român ia contact cu lumea exterioară ce se afla sub influența orânduirii capitaliste. Așa se face că Ghiță din *Moara cu noroc* e cizmarul care dorește să-și depășească condiția, personajul feminin din *Pădureanca*, Simina, coboară la câmpie pentru un trai mai bun, Moș Marian din *O viață pierdută* este un țăran care sosește în București, fiind atras de profesiile orășenești.

Slavici împrumută personajelor sale destine umane fixându-le evoluția într-un cadru autentic. Vasile Popovici preciza următoarele: „Universul lui Slavici e de neconceput în afara

---

¹ Nicolae Balotă- *Romanul românesc în secolul XX*, Editura Viitorul Românesc, Deva, 1997, pagina 188.

² Idem. *Ibidem*.

³ Adriana Iliescu- *Realismul în literatura română în secolul al XIX-lea*, Editura Minerva, București, 1975, pagina 5.

⁴ *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, pagina 790.

teatralizării, el e organic construit pe un tipar teatral, ascuns și care manevrează întreaga existență a eroului său.”⁵

El cultivă genul de literatură – povestirea sătească – în care operează cu valori tradiționale clasice: binele, frumosul și armonia, creând o lume închisă cu țărani religioși ce respectă tradițiile, transpuși în personaje.

Influența folclorică asupra literaturii lui Slavici este dată de:

- a) etosul popular prezent în poveștile fantastice (*Zâna Zorilor, Petrea prostul*)
- b) tablourile etnografice redată în povestirile idilice (*Gura satului, Scormon, La crucea din sat*)
- c) etosul istoric relevat în narațiunile istorice (*Din bătrâni, Corbei, Vântura-Țara, Bogdan Vodă, Gașpar Gratiani, domnul Moldovei*)
- d) etosul social așa cum apare în romanul *Mara*, nuvelele: *Pădureanca, Moara cu noroc, Comoara*.

În 1875 apare nuvela *Popa Tanda* iar în 1881 volumul *Novele din popor*, dedicate lui Titu Maiorescu, urmează apoi doua scrieri remarcabile și anume nuvelele *Pădureanca* (1884), *Comoara* (1896), culminând în anul 1894 cu romanul *Mara*.

Caracterul popular al operei lui Slavici este dat de folosirea expresiilor populare, a proverbelor și repetițiilor: „Popa e omul dracului”; „Vremile vin, vremile se duc, lumea merge înainte, iar omul când cu lumea, când împotriva ei”; „O dorință naște pe alta”.

Pentru a da veridicitate celor scrise, autorul apelează la regionalisme, împrumută eroi din mediul rural, din basme și povești, fiind preocupat de a surprinde în cuvinte simple și înțelese de toți românii o concepție de viață specifică pentru spațiul rural.

El presară în creația sa și alte specii ale literaturii populare cum ar fi: cimiliturile și ghicitorile, versuri spuse la joc, afirmând că doina e „ceva specific românesc și ne arată felul deosebit al românului de a simți și de a-și exprima simțirile”⁶ iar în baladă „găsim tradițiile istorice ale poporului, așa cum ele s-au păstrat prin grai viu”, punând în centrul lor „un om care a săvârșit fapta însemnată ori a suferit ca mine”⁷; snoavele ce „cuprind ca novelele, întâmplări cari s-au petrecut ori s-ar putea cel puțin petrece în viața practică”⁸; povestirea este „hrana de toate zilele a

---

⁵ Vasile Popovici- *Lumea personajului*, Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 1997, pagina 63.

⁶ Ioan Slavici, op. cit. Pagina 181.

⁷ Idem pagina 183.

⁸ Idem pagina 184.

românului” și poezia de ocazie „căci sunt mai mult ocaziunile la care românii au ceremonii și cântări tradiționale”.⁹

Scrierile din perioada studenției vieneze (*Popa Tanda, Scormon, La crucea din sat, Gura satului, Budulea Taichii, Moara cu noroc, Pădureanca*) aparțin realismului popular, toate având subiecte extrase din mediul rural în care un loc aparte îl ocupa atotputernicia tradiției și a obiceiurilor.

Trece apoi spre nuvela orășenească: *Un paravan, Măhnirile lui Trică, Un democrat, etc.*

Slavici transmite în opera sa „adevărul vieții” iar interesul său pentru această problematică morală îl păstrează în actualitate trecând astfel proba timpului. Criticii l-au numit „părintele prozei literare ardelenne” deoarece creația sa „cuprinde epeic toate temele majore ale mediului țărănesc, cu profundele lor rezonanțe în plan psihologic realizând o vastă, o inegalabilă frescă socială a elementului poporan de la finele secolului al XIX-lea românesc.”¹⁰ Fiind o fire sensibilă, își dorea o lume ideală condusă după principiile morale ale iubirii și respectului reciproc pe care și le însușise de la mama sa, după cum mărturisea în lucrarea memorialistică *Fapta omenească*: „Când întâlnești în calea ta un român – îmi zicea mama – să-i zici <Bună ziua!> și treaba fiecăruia dintre dâșii cum îți dă răspuns. Tu datorია să ți-o faci și față cu cei ce nu și-o fac pe a lor față cu tine.”¹¹

Scriitor și gânditor tradițional, umanitatea operei sale apare într-o dublă ipostază: una țărănească, păstrătoare a sufletului românesc pur și nealterat, cu o mentalitate arhaică ce nu-și depășește tiparele și alta ce aparține unei societăți ce intră în istoria orânduirii capitaliste, însă fără a o prejudicia pe prima. Acesta este motivul pentru care criticii îl situează pe Slavici între tradiție și modernitate, un creator multiplu ce a abordat în opera sa specii și genuri diferite. A reușit să facă trecerea între tradiție și epoca cea nouă, capitalistă, dând acesteia din urmă vigoarea ce rezultă din rădăcinile populare și naționale și realizează în același timp puntea dintre tradiția literară de până la el cu cuceririle artei ce animă spiritul literaturii apropiate de noi.¹²

---

⁹ Ibidem pagina 187.

¹⁰ Cornel Ungureanu- *Ioan Slavici-monografie*, Editura Aula, Brașov, 2002, pagina 31.

¹¹ Ioan Slavici – *Fapta omenească* în *Opere*, vol. VI, Editura Național, București 2001, pagina 185.

¹² Pompiliu Marcea – *Slavici.Monografie*, ediția a II-a revizuită și completată, Editura pentru literatură, București, 1968, paginile 343-344.